

3. Гриненко С. Сучасні світові тенденції розвитку гітарного мистецтва та їх вплив на формування української гітарної школи // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2018. - №20. – том 1. – С. 39-42.
4. Коваленко А. С. Історичні передумови становлення вітчизняної інструментальної гітарної освіти в контексті розвитку музичної освіти // Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі. – 2017. - №2. – С. 86-91.
5. Порцев М.В. Джазове гітарне виконавство у пострадянському соціокультурному просторі: витоки, тенденції, перспективи? / Мистецтвознавчі записки. – 2013. – № 23. – С. 215-221.
6. Сидоренко В.Л. Гітарна традиція Львова як складова академічного народно - інструментального мистецтва України: автореф.дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. – 17.00.03./ В. Л. Сидоренко. – Львів : б. в., 2009. – 16 с.
8. Сидоренко В.Л. Тенденції сучасної наукової думки про гітару (музикознавство, педагогіка, методика, дидактика) / В. Л. Сидоренко // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. - 2011. - № 31. - С. 188-197.
9. Сомик О.М. Історія становлення музичного інструменту класична гітара в контексті європейської музичної культури. // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2017. – № 49. – С. 277-279.

СЕКЦІЯ 3 ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МИСТЕЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

УДК: 78.05.37.376

С.Бабаджанян,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

S.Babadzhanuan
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy
State Pedagogical University

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

DEVELOPMENT OF CREATIVE COMPETENCY OF PRACTICES BY MEANS OF MUSIC ART

Анотація. У статті визначено сутність та структуру поняття компетентність, компетенція, компетентний. виокремленні основні структурні елементи поняття «компетентність», визначені основні положення творчої компетентності, запропоновані варіанти завдань, які доцільно застосовувати на сучасному уроці музичного мистецтва, наведено, що цікавою формою вільного творчого прояву особистості дитини, її інтересів і схильностей є ведення «Щоденника музичних вражень», сформовані висновки та перспективи подальших розробок.

The article defines the essence and structure of the concept of competence, competence, competence. The main structural elements of the concept of "competence" are outlined, the main provisions of creative competence are defined, the proposed variants of tasks that are appropriate to be applied at the contemporary lesson of musical art show that an interesting form of free creative manifestation of the child's personality, his interests and inclinations is the "Diary of musical impressions" , formed conclusions and prospects for further developments

Ключові слова: художньо-естетична освіта, компетентнісний підхід, музичні компетентності учнів, навчання, освітня галузь.

Keywords: artistic and aesthetic education, competency approach, musical competence of students, training, educational branch .

Постановка проблеми. Сучасний світ — це світ творчих, креативних особистостей, і вершин у ньому досягають лише ті, хто мислить неординарно, творчо, хто намагається нестандартно розв’язувати будь-які проблеми. З огляду на це актуалізується потреба у розвитку компетентнісної художньо-естетичної та творчої освіти школярів, зорієнтованої на засвоєння особистістю конкретних навчальних результатів – знань, умінь, навичок, формування ставлень, досвіду, рівень засвоєння яких дозволяє їй діяти адекватно у певних навчальних і життєвих ситуаціях. Актуальність проблеми, над якою працюють протягом останніх років, полягає в тому, що дуже важливим в сучасній методиці

музичного мистецтва є удосконалення процесу навчання на уроці шляхом розвитку творчих здібностей школярів. Саме це є основою удосконалення, самовдосконалення особистості, її духовного розвитку. Моє стійке переконання в тому, що кожен учитель формує свою педагогічну систему, яка допомагає створити найоптимальніші умови для максимального творчого розвитку школяра.

Вагомість проблеми, напрацювання та узагальнення знахідок і зумовили вибір теми досвіду «Розвиток творчих здібностей школярів як основа самовдосконалення особистості, її духовного розвитку». Реалізація основної мети, визначеної Державним стандартом нового покоління освітньої галузі «Мистецтво», передбачає формування в учнів системи ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей як інтегральної основи світогляду, здатність до художньо-творчої самореалізації та культурного самовираження [1, с. 22]. Закономірно посилюється інтерес педагогічної науки і практики до проблеми використання компетентнісного підходу у художньо (музично)-естетичній освіті школярів.

Аналіз останніх наукових публікацій. Для розуміння особливостей реалізації компетентнісного підходу в мистецькій освіті важливими є праці українських учених: І. Бега, Н.Бібік, І. Єрмакова, О. Овчарук, Л. Масол, О. Пометун, І. Родигіної, О. Савченко, Є. Торшилової та ін.; російських науковців: І. Зимньої, А. Маркової, Г. Селевка, А. Хуторського та ін.

Метою статті є дослідження розвитку творчої компетентності учнів засобами музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Компетенція тлумачиться в словниках як добра обізнаність із чим-небудь. Слово походить від лат. «competitio» (відповідність, узгодженість) – знання і досвід в певній сфері. Компетенція включає інтелектуальний і фізичний інструментарій певної діяльності.

З-поміж функціональних компетентностей виокремлюють:

- ключові – інформаційно-пізнавальні, креативні;
- естетичні (міжпредметні) – галузеві й міжгалузеві;
- мистецькі (предметні) музичні, образотворчі, хореографічні, екранні.

С. Шишов визначає компетенцію як загальну здатність, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, набутих завдяки навчання. «Компетенція не зводиться ні до знань, ні до навичок, бути компетентним не означає бути ученим чи освіченим», наголошує він.

Міжнародна комісія Ради Європи розглядає поняття компетентності як загальні або ключові вміння, базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові кваліфікації, ключові уявлення, опори або опорні знання. Європейські експерти визначають поняття «компетентність» як здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти та виконувати поставлені завдання. Кожна компетентність побудована на комбінації взаємовідповідних пізнавальних ставлень та практичних навичок, цінностей, емоцій поведінкових компонентів, знань і вмінь, всього того, що можна мобілізувати для активної дії. С. Бондар наголошує, що «... компетентність – це здатність особистості діяти. Але жодна людина не діятиме, якщо вона особисто не зацікавлена в цьому. Природа компетентності така, що вона може проявлятися лише в органічній єдності з цінностями людини, тобто в умовах глибокої особистісної зацікавленості в даному виді діяльності... Отже, цінності є основою будь-яких компетенцій» [1, с. 25].

Така складність, комбінаційність цього педагогічного явища зумовлює виокремлення певних структурних елементів поняття «компетентність». Європейські експерти пропонують таку внутрішню структуру компетентності:

- знання;
- пізнавальні навички;
- практичні навички;
- відношення;
- емоції;
- цінності та етика;
- мотивація.

С. Шишов характеризує компетентність як можливість установлення зв'язку між знанням та ситуацією, як здатність знайти процедуру (знання та дії), що відповідає проблемі. Він пропонує сукупність ключових компетентностей, як перелік певних дій чи вмінь: вивчати, шукати, думати, співробітничати, братися за діло та адаптуватися.

Вивчати:

- вміти вирішувати проблеми;
- вміти використовувати власний досвід;
- самостійно займатися власною освітою.

Шукати:

- добувати інформацію;
- вміти працювати з документами та класифікувати їх;
- консультуватися у експерта;
- працювати з різними базами даних.

Думати:

- критично мислити;
- мати власну позицію та формувати власну думку;
- оцінювати соціальні звички, пов'язані зі здоров'ям, споживанням, оточуючим

середовищем;

- вміти оцінювати твори літератури та мистецтва.

Співробітничати:

- вміти співробітничати та працювати в групі;
- приймати рішення;
- вміти домовлятися
- улагоджувати суперечки та конфлікти.

Братися за діло та адаптуватися:

- нести відповідальність;
- вміти організовувати свою роботу;
- вміти знаходити нові рішення;
- довести гнучкість реагування на зміни в житті;
- бути стійким перед труднощами [2, с. 44].

Виходячи з цього переліку та концептуальних положень освітянських офіційних документів, можна дійти висновку, що компетентність дійсно є інтегрованим результатом навчання, який виходить за межі предметної складової навчання, який не вичерпується змістом певної дисципліни, засвоєнням знань та формуванням предметних умінь.

З упровадженням компетентнісного підходу до змісту та організації художньо-естетичного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах підвищується увага до питань творчого розвитку дітей, де головним завданням є розвиток їхніх творчих здібностей засобами мистецтва, зокрема музичного.

Реалізація основної мети, визначеної Державним стандартом нового покоління освітньої галузі «Мистецтво», передбачає формування в учнів системи ключових, мистецьких компетентностей як здатність до художньо-творчої самореалізації.

Урок музичного мистецтва має необмежені можливості для розвитку творчих здібностей учнів, адже музика спонукає до творчої діяльності, що потребує, у свою чергу, засвоєння певної сукупності спеціальних знань, умінь, компетентностей. Творча компетентність є тим засобом, що допомагає дитині відтворювати свої почуття, думки, фантазії у самостійній творчій діяльності, що приводить до вищого прояву творчої самореалізації дитини — креативу.

Урок музичного мистецтва має бути творчим і, як будь-яка творчість, підпорядковуватися певним закономірностям, науковим положенням і відображати специфіку предмета. Дитина повинна не просто прослухати музику, але почути її, внутрішньо збагатитися, навчитися використовувати свої знання у подальшому житті.

Тому варто перенести акцент із вивчення власне предмета на його застосування як засобу формування особистості учнів, активізацію творчої діяльності та залучення учнів до активної самостійної діяльності. Учням подобаються ті види навчальної діяльності, що дають їм матеріал до роздумів, можливість виявити ініціативу й самостійність, потребують розумового напруження, винахідливості, творчого підходу.

Творча діяльність на уроці музичного мистецтва повинна виражатися у впровадженні творчих завдань.

Доцільно використовувати такі завдання:

- переведення образу з одного художнього ряду в інший;
- вироблення вмінь дивитися й бачити, слухати й чути;
- побудова завдань від конкретного до загального.

Мета цих завдань: звернути увагу дітей на зв'язок музичної виразності, художнього рішення з характером музичного образу; сприяти якісному засвоєнню навчального матеріалу й розвитку особистих творчих компетентностей учнів.

Пропонуємо варіанти завдань, що доцільно застосовувати на сучасному уроці музичного мистецтва.

Орієнтовні творчі завдання на відтворення образу сприйнятої музики:

- складання рецензії на сприйняту музику;

- визначення того, що хотів передати композитор (музичні інтонації втілити в словах);
- добирання відповідних літературних, зокрема поетичних епіграфів і репродукцій живописних творів до сприйнятої музики;
- музичне малювання, суть якого полягає у формуванні вміння характеризувати за допомогою музичної інтонації вигляд персонажа, його емоційний стан [3, с. 58].

Образотворчі завдання для розвитку творчості:

- намалювати своє враження від почутої музики;
- зобразити кольором і лініями прослуханий твір;
- створити рекламу музичного твору;
- намалювати будь-яку картину, самостійно дібрати до неї музику;
- передати музичні враження за допомогою малюнка;
- створити афішу концерту за темою;
- дібрати кольори й відтінки для зображення настрою, викликаного певним твором;
- створити ескізи костюмів для дійових осіб опери, балету, мюзиклу;
- графічно зобразити мелодійну лінію.

Музично-літературні творчі завдання:

- дібрати або скласти вірш до музики;
- написати твір (роздуми на музично-естетичні теми, казки, оповідання);
- скласти літературний твір, близький за характером до музики;
- скласти літературний портрет до музичного твору.

Музично-творчі завдання:

1. Якби ти був композитором, якою була б твоя музика? Які почуття ти передав би в ній?
2. Добери музику, що відповідає б характеру мами, тата, доброї та злої людини і т. ін.
3. Добери музику, що має звучати у найщасливіший день.
4. Склади мелодію до улюбленого вірша або тексту.

Творчі завдання на основі імпровізації:

- імпровізація на задані звуки, заданий ритм;
- імпровізація знайомої пісні;
- «співацькі діалоги»: один учень загадує мелодію (фразу, інтонацію), а інший

повторює, змінивши темп, ритм, тембр, динаміку;

- «запитання-відповідь» (наприклад, відповідь на одному звуці, або на стійких догори, униз, зі збереженням ритмічного малюнка, або з новим ритмом і т. ін.);

- «пропущені місця»: у вправі, що записано на дошці, попущено такти, які необхідно скласти самостійно;

- до вступу придумати закінчення;
- ритмічно-мелодичні імпровізації (наприклад, у народному стилі) [5, с. 16].

Творчі завдання на основі ритмічної імпровізації:

- ритмізація слів, словосполучень, віршиків, загадок, лічилок, примовок, приказок;
- «луна»: один учень відтворює ритмічний супровід, а інший повторює ритм і додає

новий;

- добирання словесного супроводу до заданого ритмічного малюнка;

- «ритмічні загадки»: на дошці записано ритмічні уривки з пропущеними тактами, а учні дописують те, чого бракує.

Варто зазначити, що учні охоче виконують такі завдання, із задоволенням фантазуючи й демонструючи особистісне сприйняття музичних творів. Діти продовжують осмислювати прослуханий твір, відтворюючи образи та асоціації, що постали під час сприйняття музики.

Цікавою формою вільного творчого прояву особистості дитини, її інтересів і схильностей є ведення «Щоденника музичних вражень» (за бажанням учнів), де діти відображають роздуми, виконують творчі завдання, малюють, фіксують те, що вони слухали, якою музикою цікавляться, обґрунтовуючи свій вибір, свої роздуми [7, с.76-77].

Творчі завдання сприяють формуванню стійкого інтересу до музики. Дітям зазвичай дуже подобається висловлювати свої враження від музики в малюнках, віршах, оповіданнях. Це допомагає вчителю відстежувати творчий розвиток кожної дитини, а дитині — проявити свою творчість.

У педагогічній праці вчитель музичного мистецтва повинен бути наставником у духовному й творчому спілкуванні дітей з музикою, пам'ятати, що основними показниками розвитку творчих компетентностей є збагачення уяви, фантазії, оригінальність, уміння бачити проблему та бажання нестандартно розв'язувати її, новизна реагування на певну ситуацію, де творчість характеризується через її кінцевий результат.

Також важливе значення для формування творчих компетентностей мають системність і послідовність роботи.

Висновки. Отже, розвивати творчу компетентність означає виховувати в дітей інтерес до знань, виявляти їхні нахили, стимулювати самостійність у навчанні.

Учень добре вчиться лише тоді, коли переживає успіх, хоча б невеликий. Тому головне у практиці мудрого вчителя — підтримувати навіть найменші прояви дитячої творчості, відзначати знахідки — нехай і незначні, цінувати думку дитини.

Зміст статті не вичерпує усіх аспектів розв'язання проблеми і вимагає свого осмислення й розвитку у подальших наукових і практичних пошуках, зокрема у розробці діагностичних завдань для визначення рівнів компетентностей учнів, музично-творчих завдань для активізації потреби у художньо-естетичному пізнанні, створенні цілісної системи формування ключових, міжпредметних естетичних та предметних компетентностей учнів в умовах навчальної та позанавчальної музично-естетичної діяльності, розробці критеріїв оцінювання їхніх навчальних досягнень на засадах компетентнісного підходу.

Література:

1. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти / О. В. Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті. — К., 2004. — 111 с.
2. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. — К. : Видавництво АСК, 2004 — 192 с.
3. Ревенко І. В. Художньо-естетична компетентність учителя як показник його професійної культури [Текст] / І. В. Ревенко // Мистецтво і освіта. — 2007. — № 3. — С. 139-146.
4. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі : навч.-метод. посіб. / О. Я. Ростовський. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2011. — 272 с.
5. Сисоєва С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня / С. О. Сисоєва. — К. : Поліграфкнига, 1996. — 406 с.
6. Явоненко М. В. Творча компетентність особистості як запорука її життєвого успіху [Електронний ресурс] / М. В. Явоненко. — Режим доступу : [Http://tdo.at.ua](http://tdo.at.ua)
7. Яланська С. Творча компетентність педагога як умова ефективності професійної діяльності [Текст] / Світлана Яланська // Естетика і етика педагогічної дії : зб. наук. пр. — Полтава : Вид-во ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2012. — Вип. 4. — С. 76-85.

УДК 373.3.091.212.2/3

М.Горбачова,

здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

M. Gorbachova,

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНOSTІ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ПРОЯВУ ОБДАРОВАНOSTІ

DIAGNOSIS OF THE FORMATION OF CREATIVE ABILITIES OF JUNIOR PUPILS AS A MANIFESTATION OF GIFTEDNESS

Анотація. Представлено сучасний підхід щодо визначення рівня творчих здібностей молодших школярів. Розглянуто питання виявлення обдарованості в дітей молодшого шкільного віку. На основі вивчення й аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми обдарованості дітей теоретично узагальнено і розкрито зміст методів діагностики обдарованості в молодших школярів.

Abstract. The modern approach to determining the level of creative abilities of junior pupils is presented. The issue of the discovery of giftedness in children of elementary school age is considered. On the basis of the study and analysis of psychological-pedagogical and methodical literature on the problem of gifted children, the theoretically generalized and the content of methods of diagnosing giftedness in junior pupils is revealed.

Ключові слова: креативність, задатки, творчість, здібності, творчі здібності, обдарованість.

Key words: creativity, talents, creativity, abilities, creative, abilities, giftedness.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Проблема дитячої обдарованості, розвитку творчих здібностей є однією